

Ivan Mačukat

diplomski studij povijesti, istraživački smjer: Srednjovjekovna povijest
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Emmanuel Le Roy Ladurie (1929. – 2023.)

Emmanuel Le Roy Ladurie (1929. – 2023.)

(Fotografija: <https://static01.nyt.com/images/2023/11/25/multimedia/23obit-Emmanuel-Le-Roy-Ladurie-mjtz-print1/23obit-Emmanuel-Le-Roy-Ladurie-mjtz-mediumSquareAt3X.jpg>)

Znameniti francuski povjesničar Emmanuel Le Roy Ladurie preminuo je 22. studenog 2023. Kao predvodnik trećeg naraštaja Škole Anala, obilježenog po svojem pristupu povijesti mentaliteta, ostavio je izniman doprinos na području socijalne, ekonomske i kulturne povijesti. Zahvaljujući njegovom znanstvenom djelovanju, stručna i nestručna javnost dobila je uvid u svakodnevicu srednjovjekovna čovjeka, napose onoga u Languedocu četrnaestog stoljeća.

Emmanuel Le Roy Ladurie rođen je 19. srpnja 1929. u mjestu Les Moutiers-en-Cinglais u Normandiji. Odrastao je u prilično tradicionalnom i konzervativnom okruženju. Njegov je otac, Jacques, službovao kao ministar poljoprivrede u kvislinškoj višijevskoj vladi, no kasnije se pridružio Francuskom pokretu otpora. Govoreći o njegovu odrastanju, važno je spomenuti da je gajio divljenje za maršala Philippea Pétaina, proslavljenog francuskog junaka Prvog svjetskog rata te kasnije omraženog premijera višijevske vlade. Zagledavši u prošlost Francuske, Le Roy Ladurie shvatio je da je puna primjera sličnih Péta-

inu – onih koji su jako važni dok ne propadnu i postanu ništa. Takvo nešto osjetio je na vlastitoj koži zbog uloge koju je njegov otac odigrao u višijevskoj vladi, makar bila i kratkoga vijeka. Preneražen ratnim stradanjima koje su zadobile Francusku, Emmanuel je poput mnogih mladih Francuza vidio boljitak čovječanstva u komunizmu te se 1945. pridružio Komunističkoj partiji Francuske. Ipak će, razočaran brutalnim sovjetskim gušenjem Mađarske revolucije 1956., napustiti komuniste i pridružiti se socijalistima. Obrazovao se u Ceanu, Parizu i Sceauxu, a poslije studija u École Normale Supérieure stječe *agrégation* koji mu omogućuje držanje nastave povijesti u školama. Nakon par godina predavanja u gimnaziji i Sveučilištu u Montpellieru odlazi 1963. u Pariz na École Pratique des Hautes Études gdje će se prvi put susresti sa svojim mentorom Fernandom Braudelom. Tamo će, uznemiren neredima studentskih prosvjeda 1968., doživjeti novi politički obrat, sve više prihvaćajući stavove liberalne desnice. Držao je od 1973. do 1999. na Collège de Franceu Katedru za povijest modernih civilizacija te postigao naslov profesor emeritus. Osim kroz svoj historiografski rad, Emmanuel Le Roy Ladurie je u francuskoj javnosti bio prisutan kroz priloge koje je pisao za novine poput *L'Express* i *Le Monde*.

Što se pak tiče njegova istraživačkog rada, postigao je prvi primjetni pothvat s objavom svojega doradenog doktorskog rada *Le paysans de Languedoc* 1966. Pri pisanju ovoga djela, Le Roy Ladurie oslanjao se na niz kvantitativnih izvora poput zapisa desetine i zarade te tezama intelektualaca poput Ernesta Labroussea, Michela Foucaulta, Sigmunda Freuda i Maxa Webera. Njegova osnovna teza bila je prikazati povijest Languedoca kao *l'histoire immobile*, odnosno, kao stajaću povijest obilježenu slučajevima rasta i opadanja koji nisu ostavili značajnog traga u prolasku vremena. Odao je priznanje svom mentoru Fernandu Braudelu uzimajući u obzir njegove teze o klimi i geografiji kao odlučujućim čimbenicima, no uz njih je uzeo u obzir i druge čimbenike poput kulture i gospodarstva. Krajnji cilj djela bilo je pisanje *totalne historije* Languedoca od 15. do 18. st. koja bi obuhvatila političke, kulturne, ekonomske, socijalne i ekološke aspekte te regije. U ovom djelu vidimo kako je Le Roy Ladurie nastojao istaknuti konzervativni mentalitet seljaka Languedoca kao odlučujući čimbenik koji im je onemogućio da tehnološki i poljoprivredno uznapreduju te se oslobode ciklusa napretka i opadanja. To je bio svojevrсни istup protiv marksističkih povjesničara koji su razloge za to vidjeli u rastućim imanjima kapitalista. Nemalu je ulogu uz konzervativni mentalitet seljaka Languedoca odigrao i demografski oporavak nakon Crne smrti 14. st. Prema razlaganju Le Roy Laduriea, statičan način proizvodnje nije bio dovoljno razvijen da zadovolji potrebe sve većeg broja stanovništva što je dovelo do sveopćeg osjećaja nesigurnosti: mnogi su seljaci išli tražiti bolji život izvan Languedoca, a oni koji su ostali nastojali su što kasnije osnovati obitelj. Nezanimari su u njegovoj analizi bili i društveni nemiri uzrokovani vjerskim ratovima katolika i hugenota, povišene daće te progon tobožnjih vještica koji je trebao dovesti do pravednijeg društva. Svi su ovi čimbenici doveli do demografskog opadanja u drugoj polovici 17. stoljeća. Postojalo je doduše naznaka napretka u poduzetnijim obiteljima koje su se bavile uzgojem svile i vinogradarstvom iz čega će kasnije izrasti vinska i tekstilna industrija Languedoca. Ovo će, zajedno uz opadanje vjerskog fanatizma i djelomično opismenjavanja

nje kroz osnovnu naobrazbu, dovesti do ekonomskog rasta s kojim završavaju ciklusi napretka i opadanja u Languedocu. Ova je knjiga ujedno i izvrstan primjer Ladurievog doživljavanja „strukture“ u istraživanju povijesti. Pridajući im iznimnu vrijednost, nastojao je utvrditi utjecaj okoliša i geografije na „superstrukturu“ kulture koja se očitovala kroz vjerovanja, politiku i mišljenja. Istraživačko zanimanje za strukture prihvatio je od Braudela, no za razliku od njega, Le Roy Ladurie je više uvažavao događaje u svojem istraživanju.

Druga uspješnica koja je obilježila Le Roy Ladurievu karijeru bila je *Montaillou, village occitan de 1294 à 1324* objavljena 1975. Ovdje se prvenstveno služio inkvizicijskim spisima sačuvanim u registru inkvizitora i kardinala Jacquesa Fourniera kako bi rekonstruirao svakodnevicu stanovnika Montailloua, malog sela smještenog na Pirinejima. Sami zapisi nastali su u razdoblju od 1318. do 1325. kada je katolička crkva nastojala otkriti i potisnuti katarsku herezu u regiji Ariège, no Le Roy Ladurie je shvatio da ti izvori pružaju uvid u povijest koja nije pokretana političkim silama, već silama osobnih motivacija i ambicija malih ljudi koje poznajemo po imenu i zanimanjima. Komentirajući uspjeh *Montailloua* u razgovoru koji je pružio za 8/9. broj časopisa *Pro tempore*, rekao je da se radi o dokumentu iznimne važnosti s vrlo preciznim detaljima o problemima strastvene ljubavi, nadnaravnih pojava, ali i odnosa između sluga i gospodara te seljaka međusobno.¹ Djelo je osiguralo Le Roy Ladurieu predvodničko mjesto treće generacije povjesničara okupljenih oko časopisa *Anali*. Tematski je nastavljalo izvornu misiju prve generacije koja se htjela odmaknuti od ustaljenih istraživanja znamenitih pojedinaca i događaja, no došlo je i do određenog odmaka u odnosu na *Anale* zbog zanemarivanja koncepta *longue durée* u korist proučavanja kraćeg razdoblja. Sadržaj knjige raspoređen je u dva dijela: prvi nam predstavlja svakodnevicu Montailloua kroz priču istaknutih pojedinaca ove sredine poput Pierrea i Bernarda Clerguea te Pierrea Maurya, dok drugi obrađuje mentalitete ondašnjih ljudi. Ovaj Le Roy Laduriev pothvat često je opisivan kao jedan od najboljih primjera „povijesti odozdo“ te kao preteča mikrohistorije. Iako je naišlo na pozitivan odjek u stručnoj i nestručnoj javnosti, djelo nije ostalo pošteđeno kritika. Cynthia Hay je istaknula nepouzdanost usmenih dokaza očuvanih u Fournierovom registru, posebice onih koji su nastali godinama nakon zbivanja za koje su svjedočili te ako su nastali pod pritiskom inkvizicijskih ispitivanja. David Herlihy je pak zamjerao na prijevodu istog registra ističući da se radi više o parafraziranju negoli izravnom prijevodu.

Emmanuel Le Roy Ladurie nastavio je širiti obzore mikrohistorije djelima poput *Le Sorcière de Jasmin* (1980.) i *Le Carnaval de Romans* (1979.) u kojem je obradio karneval koji je eskalirao u pokolj obrtnika u mjestu Romans-sur-Isère 1580. Na temelju dva očuvana svjedočanstva i kvantitativnih podataka nastojao je predočiti političke, socijalne i vjerske sukobe ruralnog francuskog društva druge polovice 16. st. Pamtit ćemo ga i kao jednog od pionira ekohistorije po radovima u kojima obrađuje utjecaje klimatskih čimbenika na povijest ljudskih kretanja i djelovanja.

¹ Le Roy Ladurie, Emmanuel. „Razgovor: Emmanuel Le Roy Ladurie.“ Razgovor vodila Marta Fiolić. *Pro tempore* 8/9 (2010-2011) 314.

Uzevši sve u obzir, možemo zaključiti kako je svijet historiografije izgubio značajnog inovatora svjetskih razmjera. Emmanuel Le Roy Ladurie vrlo je uspješno preuzeo i provodio izvornu misiju škole *Anala* u istraživanju drugih aspekata ljudske prošlosti šireći pritom istraživačko zanimanje za mentalite, kulturu i svakodnevicu običnih ljudi minulih stoljeća. Osim nezanemarljivih postignuća za povijesnu znanost, ne smije se zanemariti ni popularizacija srednjovjekovlja koju je postigao u široj nestručnoj javnosti. Ipak je zadatak svakog povjesničara pronaći inovativne načine kojima bi približio čovjeka današnjice s temama prošlosti. Upravo je to ono što je Emmanuel Le Roy Ladurie postigao.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 19 2024.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XIX, broj 19, 2024.

Glavna i odgovorna urednica
Tijana Vokal

Zamjenica glavne urednice
Ivana Đorđić

Uredništvo
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić
Tijana Vokal

Urednici pripravnici
Klara Miholić
Ivan Moškatego
Patrik Smolak

Redakcija
Filip Bačurin
Marija Bišćan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Adrian Filčić
Klara Miholić
Ivan Moškatego
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Patrik Smolak
Ruben Prstec
Matija Pudić
Tijana Vokal

Tajnik Uredništva
Adrian Filčić

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
dr. sc. Aleksandra Golubović
dr. sc. Branimir Janković
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Ivica Šute
dr. sc. Nikola Tomašegović

Lektura za hrvatski jezik
Lorenia Jantolek
Martina Prosen
Lucija Rak
Josipa Skenderović
Gabrijela Soldan
Jakov Zidarić

Lektura za engleski jezik
Anamarija Brusić

Oblikovanje
Boris Bui, FF press

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Studio Moderna d.o.o., Zagreb

Naklada
Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrdnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>